

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філософії,
доцента **Погорелова Михайла Григоровича** на дисертацію
**Федорейко Ірини Володимирівни «Підготовка майбутніх бакалаврів у
галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти»**, представленої
на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015
Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Актуальність дисертаційної роботи І. Федорейко зумовлена необхідністю вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для системи професійної (професійно-технічної) освіти на базі педагогічних вищих навчальних закладів, про що наголошено в державних документах, зокрема в законах України «Про освіту» (2017) та «Про вищу освіту» (2014), проєкті Закону України 21 «Про професійну (професійно-технічну освіту)» (2019), Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022), Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки (2020), Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки (2021), Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2017), стандарті вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) (наказ Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460).

У контексті означеного заслуговує на увагу дослідження І. Федорейко, мета якого полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці дієвості педагогічних умов і результативності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО.

Важливо відзначити, що дисертацію виконано згідно з тематичним планом наукових досліджень «Підготовка майбутніх фахівців в інформаційному середовищі педагогічних закладів освіти» (державний реєстраційний номер 0122U000108). Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертантом:

– розроблено теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО;

– з'ясовано педагогічну сутність і структурні компоненти готовності майбутніх бакалаврів у галузі транспорту до професійної діяльності, визначено її критерії, рівні та показники;

– виявлено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови та розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО;

– експериментально перевірено дієвість педагогічних умов та результативність використання структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО.

Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація І. Федорейко є комплексним дослідженням, в якому *вперше*:

– визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО (актуалізація ціннісно-сенсового ставлення майбутніх ППН до професійної діяльності; інтенсифікація змісту підготовки майбутніх ППН на основі інтеграції теоретичних і практичних знань; організація практико зорієнтованої навчальної діяльності майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО; створення креативного освітнього мікросередовища для саморозвитку майбутніх ППН та їхнього залучення до творчої професійної діяльності), розроблено методикау їхньої імплементації в межах викладання дисциплін професійної та практичної підготовки;

– розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО як сукупність концептуально-цільового, що відображає мету, можливості освітнього середовища, основні методологічні підходи та принципи навчання; структурно-змістову, що визначається навчальною програмою, навчальним планом та методичним інструментарієм, відображає етапи та змістове наповнення навчальних дисциплін); процесуально-технологічний (специфічні форми, методи та засоби навчання, педагогічні умови); результативно-діагностичний (поетапна діагностика сформованості готовності майбутніх ППН до професійної діяльності на основі виокремлених компонентів, критеріїв та рівнів), що дає змогу враховувати динамічно мінливі вимоги щодо підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту;

– удосконалено зміст і структуру готовності майбутніх бакалаврів у галузі транспорту до професійної діяльності, критерії (ціннісний, когнітивний, практичний, рефлексивний), індикаторні показники та рівні (високий, достатній, задовільний, низький) її сформованості;

– розглянуто специфічні можливості педагогічних ЗВО у підготовці майбутніх бакалаврів у галузі транспорту;

– подальшого розвитку набули психолого-педагогічні аспекти формування готовності бакалаврів у галузі транспорту у сфері професійної освіти, зміст їхньої теоретичної та практичної підготовки в педагогічних ЗВО.

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, одержаних у дослідженні І. Федорейко забезпечена застосовуваними методологічними підходами та

методами дослідження. Достовірність забезпечена обґрунтованістю та детальним описом процесу підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти, а також апробацією та впровадженням результатів роботи в освітній процес закладів вищої освіти. Достовірність наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, також підтверджується широтою й різноманітністю використаної літератури (251 найменувань), що забезпечило належний рівень опрацювання стану проблеми.

Висновки, представлені у дисертації, характеризуються повнотою та логічністю викладу і повністю відображають основні положення дисертації.

Основні результати дослідження, виконаного І. Федорейко достатньо повно висвітлено у фахових науково-педагогічних виданнях; апробовано у доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах та впроваджено у практику.

Зміст, результати проведеної роботи, висновки повністю відображають основні положення дисертації.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертація І. Федорейко містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти.

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 1105/33-20 від 27.08.2024 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 1348 від 27.08.2024 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-464/3 від 06.09.2024 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Практичне значення одержаних результатів, вихідні положення авторських напрацювань викладені на сторінках фахових видань і в матеріалах наукових заходів різного рівня. Результати дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти, що готують майбутніх фахівців у галузі транспорту, а також працівниками установ неформальної освіти та навчальних підрозділів підприємств галузі транспорту з метою підвищення кваліфікації; здобувачами вищої освіти у процесі самостійної роботи тощо.

Основні положення та результати дисертації можуть стати теоретико-практичною основою для подальших досліджень контексту професійної освіти, зокрема професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі транспорту в закладах вищої освіти.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Рецензована дисертаційна робота І. Федорейко має чітку структуру, відзначається цілісністю та логічністю викладу наукового матеріалу.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (251 найменування, з них 24 – іноземними мовами), додатків (8 на 56 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 309 сторінок, з них 200 – основний текст. Роботу ілюстровано 15 таблицями та 19 рисунками.

Аналіз роботи дає можливість стверджувати, що дисертант на достатньому науковому рівні обґрунтував вибір теми, її актуальність, визначив мету, завдання, об'єкт, предмет, аргументував використання обраних методів дослідження.

Розділи дисертації мають логічну завершеність і містять висновки, що відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні основи підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти»** – проаналізовано вітчизняні та закордонні наукові джерела, нормативно-правові документи що визначають зміст професійної освіти.

На основі здійсненої методологічної рефлексії, критичного осмислення та наукового обґрунтування теоретичних положень підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО методологічною основою дослідження І. Федорейко обрано сукупність положень акмеологічного, аксіологічного, компетентнісного, діяльнісного, практико зорієнтованого, інтегрованого підходів.

Обрані дисертантом методологічні підходи забезпечують цілісне уявлення щодо підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО, (акмеологічний підхід, аксіологічний підхід, компетентнісний підхід, діяльнісний підхід, інтегрований підхід, практико-зорієнтований підхід).

Дослідником встановлено, що середовище педагогічного університету характеризується наявністю позитивних зразків культури професійно-педагогічної творчості; багатоваріантністю вибору професійно зорієнтованої діяльності; можливістю творчої самореалізації в різних видах професійно-педагогічної практики. Специфічними властивостями освітнього середовища педагогічних ЗВО визначено емоційну комфортність університетської спільноти, різноманітність сфер діяльності студентів, можливістю вибору видів, форм та способів вирішення квазіпрофесійних та навчально-професійних завдань, невизначеністю подій та відкритістю суспільству взаємозбагачувальну взаємодію з різними суб'єктами, спільнотами та колективами.

Заслуговує уваги визначені можливості освітнього середовища педагогічних ЗВО в підготовці майбутніх бакалаврів у галузі транспорту як ППН: зміна функцій викладачів на наставницькі, формування прикладних аспектів діяльності майбутніх ППН, технологічність та інтерактивність, партнерство та діалогічність, інноваційний режим активності.

У другому розділі – **«Обґрунтування педагогічних умов та розробка структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти»** – уточнено

поняття готовності до професійної діяльності майбутніх бакалаврів у галузі транспорту, яке розглянуто як інтегральна характеристика, що відображає здатність здійснювати ефективну педагогічну та виробничу діяльність в безперервно мінливих умовах виробничих та освітніх процесів.

На основі ґрунтовного аналізу дисертаційних досліджень і нормативних документів уточнені компоненти готовності до професійної діяльності майбутніх бакалаврів у галузі транспорту: мотиваційно-ціннісний; когнітивно-комунікативний; функціонально-діяльнісний та особистісний.

Досить коректно автором визначено критерії і показники, за якими досліджено готовність професійної діяльності майбутніх бакалаврів у галузі транспорту, які дозволили диференціювати студентів за чотирма рівнями: високим (творчо-пошуковим), достатнім (перетворювальним), середнім (інтерпретуючим) і низьким (відтворювальним).

Дослідником конкретизовано педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО, які мають безумовно науково-прикладне значення: актуалізація ціннісно-сенсового ставлення майбутніх ППН до професійної діяльності; інтенсифікація змісту підготовки майбутніх ППН на основі інтеграції теоретичних і практичних знань; організація практико зорієнтованої навчальної діяльності майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО; створення креативного освітнього мікросередовища для саморозвитку майбутніх ППН та їхнього залучення до творчої професійної діяльності. Реалізація визначених педагогічних умов підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО передбачає компетентнісну спрямованість та системність, варіативність та модульність, актуалізацію змісту мотивацію, практичну зорієнтованість та проблемність, орієнтацію у часі та інтегрованість, опору на помилки та візуалізацію.

Певною знахідкою дисертанта є структурно-функціональна модель підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО. Модель заснована на відображенні основних ідей підготовки, що сприяє формуванню готовності ППН до професійної діяльності, оскільки вона є інструментом, що дає змогу чітко побачити внутрішню структуру досліджуваного об'єкта, систему чинників, що впливають на неї, ресурсне забезпечення розвитку тощо. Розроблена структурно-функціональна модель встановлює детермінований взаємозв'язок зовнішніх та внутрішніх чинників із метою процесу – формування готовності майбутніх ППН до професійної діяльності як результату їхньої підготовки в педагогічних ЗВО.

На основі комплексного аналізу наукових праць зроблено теоретико-концептуальне обґрунтування структурно-функціональна модель підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО, що відображає авторський підхід до вирішення досліджуваної проблеми та надає достатньо повну інформацію про складові окресленого процесу.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка дієвості структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту за визначених педагогічних умов у педагогічних**

зкладах вищої освіти» – представлено організацію і методику проведення дослідної роботи та педагогічного експерименту; обґрунтування критеріїв, показників і рівнів сформованості підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту у професійній діяльності, а також результати експериментального дослідження.

В розділі достатньо повно представлено програму дослідження, яка містить завдання, етапи, методику проведення та засоби діагностування; ґрунтовно проаналізовано й узагальнено результати етапів педагогічного експерименту, сформульовано висновки.

Ефективність розробленої структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту та комплексу педагогічних умов її реалізації була перевірена автором експериментально. Педагогічний експеримент засвідчив правильність висунутої гіпотези. Результати дослідження наприкінці педагогічного експерименту показали статистично значиме зростання середнього значення якісних змін у студентів експериментальних груп в порівнянні з контрольними.

Дисертантом переконливо доведено, що організація освітнього процесу на основі спроектованої структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту та педагогічних умов сприяє підвищенню ефективності та якості професійної підготовки зазначених фахівців.

Це й дало підстави для впровадження результатів дисертаційної роботи в освітній процес педагогічних ЗВО та визначило роль дисертанта в покращенні освітнього процесу.

Отже, дисертаційна робота І. Федорейко за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення рецензованої дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання, які мають дискусійний характер:

1. У дисертаційному дослідженні бажано було б представити не тільки виявлені переваги авторської структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО, але й слабкі її сторони.

2. В реаліях сьогодення, бажано було б більше уваги приділити методичним особливостям впровадження дистанційного і змішаного форматів навчання, а також сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в процес підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО.

3. Робота значно би виграла за рахунок більш детального розкриття можливостей педагогічної практики у підготовці майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО.

4. У ході розкриття змісту структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО (п. 2.3) автором відображаються педагогічні умови «успішного досягнення

поставленої мети». Оскільки на цьому матеріалі ґрунтується реалізація формувального етапу експериментальної роботи, варто було б більше уваги приділити їхньому обґрунтуванню з опорою на: 1) конкретні наукові роботи, де досліджуються питання трактування педагогічних умов; 2) власні висновки, підтверджені кількісними показниками, що опиралися б на певні формалізовані методики.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (251 найменування, з них 24 - іноземними мовами), додатків (8 на 56 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 309 сторінок, з них 200 – основний текст. Роботу ілюстровано 15 таблицями та 19 рисунками.

Результати дослідження опубліковано в 10 наукових публікаціях автора (9 – одноосібні), з них 4 відображають основні наукові результати дисертації, 6 – апробаційного характеру.

На основі аналізу змісту публікацій дисертанта констатуємо, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи у друкованих працях викладено достатньо повно.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави зробити висновок про те, що дисертація на тему «Підготовка майбутніх бакалаврів у галузі транспорту впедагогічних закладах вищої освіти» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення та заслуговує позитивної оцінки. Виконана робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 р. (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за №155/30023) та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №167), а її автор, Федорейко Ірина Володимирівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності «015 Професійна освіта».

Офіційний опонент
доцент кафедри теорії і практики
технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський
державний педагогічний університет»
доктор філософії, доцент



М.Г. Погорелов

Підпис М. Погорелова засвідчує
Начальник відділу кадрів ДД



Є. С. Сілін